

Відгуки. Рецензії. Повідомлення

УДК 046: 008

Марченко Валерій Віталійович
доцент Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв

ІСТОРИЧНА ПАМ'ЯТЬ ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Рецензія на книгу: *Виткалов С. В. Культурно-мистецька Україна в регіональних вимірах: монографія. – Рівне : М. Дятлик, 2014. – 362 с.*

Аналізується монографія молодого дослідника з Рівненського державного гуманітарного університету "Культурно-мистецька Україна в регіональних вимірах", спрямована на висвітлення регіонального культурного простору. Основний акцент зроблено на характеристиці культурологічної освіти та виявленні її ролі у формуванні кадрового корпусу керівників аматорських колективів у історичній ретроспективі, еволюції основних типів навчальних закладів, потенційних можливостях культурної сфери Рівненщини: обласного архіву, музейної мережі, кіно- та фотомистецтва, театральних колективів, широкого фестивального руху, потенціалу теле- та радіопростору, витоках аматорського руху в регіоні, провідних напрямів професійного і аматорського мистецтва, найбільш поширених у Західному регіоні України, міжкультурних контактах митців і значенні цього у становленні нової культурної реальності. Акцент зроблено на характеристиці джерельної бази, на підставі якої й розвиваються усі види мистецтва в краї. У монографії чи не вперше розкрита діяльність окремих керівників художньої ланки, організаційно-творчими зусиллями яких функціонують художня школа, центральні клубні заклади міста, обласна методична структура, спеціальна кафедра гуманітарного університету тощо.

Ключові слова: Сергій Виткалов, монографія, дослідження, науковий пошук, регіональний культурно-мистецький простір, Україна, художня творчість, митці і організатори культурно-мистецького життя.

Марченко Валерій Віталійович, доцент Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

Историческая память как фактор формирования национального сознания

Анализируется монография молодого исследователя из Ровенского государственного гуманитарного университета, в которой исследовано региональное культурное пространство. Основной акцент сделан на характеристике культурологического образования и выявления его роли в формировании кадрового корпуса руководителей самостоятельных коллективов в исторической ретроспективе, эволюции основных типов учебных заведений, потенциальных возможностях культурной сферы Ровенщины: областного архива, музейной сферы, кино- и телеискусства, источниках самостоятельного движения в регионе, ведущих направлениях профессионального и самостоятельного искусства, наиболее распространенных в Западном регионе Украины, межкультурных контактах представителей художественного пространства и значении этого в процессе становления новой культурной реальности. В монографии впервые раскрыта деятельность отдельных представителей руководящего состава художественного направления, организационно-творческими усилиями которых функционирует художественная школа, картинная галерея, центральные клубные заведения, областная методическая структура, специальная кафедра гуманитарного университета и т. д.

Ключевые слова: Сергей Виткалов, монография, исследования, научный поиск, региональное культурное пространство, Украина, художественное творчество, художники, организаторы художественной жизни.

Marchenko Valeriy, Associate of the National Academy of Culture and Arts

Historical memory as factor of forming of national consciousness

Review of book: *S. Vitkalov In. Cultural and art Ukraine in the regional measuring: monograph. it is Rivne: M. Woodpecker, 2014. – 362 c.*

The monographs of young researcher from the Rivne state humanitarian university, sent to illumination of regional cultural space, are analysed. In these books first in such format cultural potential is considered original enough in a cultural context edges of western walks of life of country. A basic accent is done on description of culturological education and exposure of her role in forming of skilled corps of leaders of amateur collectives in a historical retrospective view, evolution of basic types of educational establishments, potential possibilities of cultural sphere of Rivne state : regional archive, museum network, cinema – and photographic art, theatrical collectives, wide festival motion, to potential tele – and to radio space,

sources of amateur motion in a region, leading directions of professional and amateur art, most widespread in the Western region of Ukraine, cross-cultural contacts of artists and value of it in becoming of new cultural reality. An accent is done on description of a spring base, on the basis of which all types of art develop in an edge. Artistic achievements of representatives are most full reflected graphic and decorative arts, in fact exactly these personalities bring glory to Rivne and known far outside a country. In a monograph or the not first time exposed activity of separate leaders of artistic link, organizationally-creative efforts of which artistic school, central club establishments of city, regional methodical structure, function, special department of humanitarian university and others like that.

Key words: Serhij Vitkalov, monograph, research, scientific search, regional cultural and art space, Ukraine, artistic work, artists and organizers of cultural and art life, personality, artistic collectives and separate performers.

Сучасна доба дала Україні, здається, останній шанс для національно-культурного самовизначення. Адже події, що розпочалися у столиці країни наприкінці 2013 року, повною мірою вплинули на наступний перегляд усього попереднього життя доби державної незалежності. І треба відзначити, що сучасна Європа також підтримала прагнення українців жити інакше. Тож ситуація, що чимало років складалася в державі, потребує й адекватного перегляду ставлення до національної культурної спадщини та сьогодення культурного поступу.

У цьому зв'язку книга, що з'явилася у рівненському видавництві "М. Дятлик" навесні 2014 року, є одним із свідчень зміни ставлення молодих науковців, та й українців загалом, до зазначених вище питань [1].

До переваг цього видання можна віднести оригінально висвітлену творчу діяльність багатьох митців чи організаторів культурно-мистецького життя, подану крізь призму їх організаційно-творчої діяльності і досить часто – у порівнянні із загальним процесом художньої практики країни. Та й сам обсяг видання – понад 42 друкованих аркуші, також є переконливим аргументом глибини здійсненого аналізу.

Відзначу також і достатньо широке сальдо уподобань автора. Адже в книзі йдеться й про представників образотворення у широкому аспекті його виявлення (С.32-87) (К. Литвин, Ф. Бобрик, О. Литвин, В. Гвоздинський, М. Йориш, П. Подолець); декоративно-ужиткові здобутки рівнян (Л. Гринбокий, Н. Дребот, І. Зайцева, В. Степанюк, О. Рябунець, В. Нестерук, А. Рудницька) (С.88-144); достатньо глибоко аналізуються творчі доробки яскравих представників художньої фотографії (О. Харвата, О. Купчинського, О. Потянка та учнів їх студій), часто виходячи за межі лише аналізу їх експонентської діяльності (с.145-168); окремих науковців (с.234-241).

Заслуговує на увагу й неупереджений погляд автора на представників регіонального театрального мистецтва, а надто – його аматорської складової, яка часто має достатньо вагомі здобутки, утім, майже ніколи не стає предметом фахового аналізу. Йдеться про організаційно-творчу діяльність визначного організатора театральної справи Рівненщини Аталії Гаврюшенко (с.169-179).

Чи не вперше у достатньо розлогому викладі читачам презентовано потенціал незаперечного культурного феномену Рівненщини – приватної галереї європейського живопису "Євро-Арт" (С.180-188); розглянуто її творчі можливості і ту поважну подвижницьку роботу, яка уже декілька років організується в її стінах, поступово єднаючи місцевих майстрів не лише образотворення, а й загалом людей творчого складу мислення та бачення сучасного життя. Цікавим видаються й міркування автора стосовно ролі мистецтва та митця у сучасному глобалізованому просторі і комерціалізації культурної сфери загалом; наведено тут і переконливі характеристики міжкультурних контактів місцевих художників і ту проблематику, яка певною мірою стримує як розвиток творчого потенціалу митців краю чи України загалом, так і спонукає до роздумів над проблемами ролі художника в широкому сенсі цього слова у сучасному суспільстві.

До наступних позитивних моментів цієї книги слід віднести також і глибокі характеристики інших, довільно обраних автором, однак, беззаперечно вартих на аналіз, художніх колективів, що стають предметом особливого фахового зацікавлення. Приміром, інструментальне тріо "Срібна терція" (с.189-195), діяльність якого беззаперечно вже давно заслуговує на детальний фахове дослідження. І та низка концертів, що проведена за понад 15-річний період їх існування навіть на Рівненщині, повинна стимулювати органи місцевої влади до створення належних умов для подальшої творчої діяльності й інших художніх груп чи окремих виконавців, що функціонують у краї, формуючи таким чином уяву про творчий його потенціал.

Відзначу також і вдале намагання автора здійснити вмотивований аналіз дитячих мистецьких формацій, які чимало років переконливо заявляють про себе безліччю творчих перемог на міждержавному рівні. Утім, головною з яких є формування сучасної дитини духовно багатою, здатною перенести власне художнє ставлення до життя і його проблем й на подальшу свою професійну діяльність чи самореалізацію загалом. Йдеться про відомі художні колективи області – дитячий духовий оркестр "Смига" (сmt. Смига, Дубенського р-ну) (с.196-203) та хореографічну агенцію "Едельвейс" (м. Рівне) (с.204-212). Взагалі у цій книзі аналізу дитячої творчості відведено достатньо вагоме місце.

Чимало оригінального матеріалу вміщує й розділ, спрямований на розгляд діяльності окремих осіб, що займаються організацією навчального процесу у художніх закладах різних рівнів (В. Віткалов, В. Гайдайчук, Б. Забута, В. Лагнюк, А. Мартиненко, Б. Столярчук); налагодженням фахової роботи в управлінських (Я. Мельник) або методичних (Ф. Васечко, Р. Алексіюк) структурах, якими є управління культури і туризму чи обласний центр народної творчості, на який покладено методичну допомогу мережі закладів культури області (с. 213-259).

Не оминув автор увагою і того широкого фестивального руху, який чимало років організується на Рівненщині і виводить її на одне з провідних місць серед областей країни, де така увага приділяється народній культурі і характеризує цей край як терен, де й сьогодні зберігаються численні архаїчні зразки, які постійно притягають увагу європейських країн до збереженої автентики, а керівництво сфе-

рою культури – як фахівців, що переймаються проблемами її збереження (С.269-306). Адже саме вона, ця автентична фольклорна практика, засвідчує наше глибоке духовне коріння, яке допомагає зберегти пам'ять про складне минуле і спонукає не повторювати прикрих помилок у майбутньому.

Переконає у повазі до Рівненщини й інформація стосовно потенційних можливостей місцевих художніх колекцій, зосереджених у музейній мережі Рівненщини і форм її використання у сучасних умовах (С.313-321). Це, до речі, той потенціал, який найкраще і найпереконливіше свідчить про місцеві культурні можливості, підтримавши організаційно-фінансово які, зможемо протидіяти бездуховності, байдужості нашого молодого покоління і стати краєм, привабливим, приміром, у туристичному плані.

Та й навіть сам перелік постатей чи художніх колективів, розглянутих в аналізованому виданні, відображених у 9 розділах, викликає повагу, перш за все, до краю, адже саме такі постаті змогли з'явитися на цій землі в результаті багаторічної творчої діяльності багатьох поколінь місцевої інтелігенції, яка сформувала відповідне культурне середовище, здатне продукувати творчий потенціал, яким може пишатися Рівненщина.

Чимало оригінального матеріалу подано у цій монографії і стосовно висвітлення ролі культурно-дозвіллевої діяльності, яка й покликана урізноманітнювати вільний час краян (с.260-268) та спеціальної освіти, здатної сформувати відповідних фахівців. І саме ця сфера є чи не найбільш проблематичною у сучасних умовах. Адже змінився суспільно-політичний устрій держави, країна обрала інший шлях свого подальшого розвитку, тож і сфера вільного часу також повинна відповідати цим кардинальним змінам і певним чином виступати в авангарді цих змін.

До речі, це вже друга ґрунтовна монографія (42,25 др. а.) молодого автора, який намагається писати історію сучасної Рівненщини, постійно порівнюючи її культурний потенціал із наявним всеукраїнським і саме таким чином вводячи місцеві творчі доробки до загальноукраїнської культурної скарбниці. А її попередниця [2] дає не менш яскравий матеріал (52,0 др. а.) для роздумів і подальших активних організаційно-фінансових та кадрових рішень, спираючись на історичне підґрунтя розвитку національної культури.

У книзі піднято чимало актуальних для місцевої культурної практики та її організаторів проблем, здатних стати предметом подальшого детального обговорення. Наголошу лише на окремих із них – форми активізації духовного життя місцевої молоді; необхідність створення місцевого мистецтвознавчого періодичного видання; заснування Художнього музею, збереження мистецьких пам'яток місцевих майстрів і утримання авторів від вивезення чи продажу їх за межі держави; створення центру "Поліського серпанку" не лише для споглядання цих мистецьких виробів, але й для відродження практики його виготовлення; унормування фестивального руху; пошук ефективних форм об'єднання місцевої інтелігенції та залучення її до вирішення багатьох нагальних культурно-мистецьких проблем тощо. Є в цій книзі й чимало інших цікавих думок, вартих уваги усіх, кого хвилює вітчизняна культура та її носії.

Окремо слід наголосити й на тих тенденціях, що намітилися у культурному поступі краю, оскільки в них найбільш помітні як очікування пересічних учасників культурного процесу, так і його організаторів та митців. І в цьому плані розділ IX – "Культурно-мистецькі процеси в регіоні як відображення загальних тенденцій розвитку культури України" (с.322-337) є, так би мовити, не лише підсумковим, але й таким, що спонукає до роздумів над подальшими шляхами розвитку національної культури та тих проблемах, що постають перед нею у складних умовах сьогодення.

Найбільш переконливими для неупередженого читача, як на мене, є Іменний покажчик, за яким можна прослідкувати те коло осіб, діяльність яких стає предметом фахового аналізу автора у цій книзі. Не відстає від нього і інша складова, що характеризує будь-яке наукове джерело – покажчик Географічний, адже він також демонструє акцентування уваги на тих містечках, селах та селищах, які взяті до розгляду, оскільки досить часто ми чуємо лише про культурне життя столиці, її найбільш потужних у культурному плані міст. А в країні є ще безліч населених пунктів, про які часто ніхто навіть не здогадується, хоча вони є також достатньо оригінальними у культурно-мистецькому плані і зберігають саме традиційну культурну практику, варту уваги широкого загалу громадськості.

Монографію вирізняє також широкий мистецтвознавчий аналіз культурного простору сьогодення, обґрунтовані порівняльні характеристики культурного поступу інших регіонів, доречно використані в тексті роботи, вміння оперувати фаховою термінологією, точність вислову авторської думки та щире бажання автора зберегти усе те оригінальне, що напрацьоване сучасниками для подальших поколінь. Матеріал книги перенасичений безліччю цікавих фактів, аналогій тощо, тому й сприймається легко.

І насамкінець, книга являє інтерес ще й тому, що наше життя є, як відомо, швидкоплинним, і чимало постатей, що свого часу були активно задіяні у ньому, згодом, відійшовши у кращі світи, поступово стираються і з людської пам'яті. Тож позитивним моментом цієї книги є те, що автор намагається вчасно відзначити все яскраве, що є у нашому сьогоденні, яке потрібно зберегти і примножити.

Подані в монографії художні, інформаційно-насичені характеристики, зазначено у передмові до книги одним з організаторів культурно-дозвіллевої сфери, "...написані з широким аналізом культурно-мистецького життя краю і окремих областей України, неупередженим поглядом молодого автора, сподіваюся, стануть і добрим зразком для наслідування багатьом краєзнавцям, мистецтвознавцям і взагалі людям, не байдужим до того, що відбувається сьогодні в країні. Вони стануть, сподіваюся, і зразком для доброго наслідування іншими регіонами України, адже лише у такий спосіб, тобто постійно аналізуючи та відбираючи краще з людської діяльності, і можливо підготувати повноцінну історію вітчизняної культури" [3, 5-6].

Література

1. Виткалов С. В. Культурно-мистецька Україна в регіональних вимірах : митці, художні колективи та організатори культурно-мистецького життя : монографія / С. В. Виткалов. – Рівне : М.Дятлик, 2014. – 362 с.; іл.
2. Виткалов С. В. Рівненщина: культурно-мистецький потенціал в парадигмах сучасності: монографія / С. В. Виткалов. – Рівне : ППДМ, 2012. – 416 с.; іл.
3. Васечко Ф. Ф. Культурний простір Рівненщини в особистостях як феномен доби / Ф. Ф. Васечко // Виткалов С. В. Культурно-мистецька Україна в регіональних вимірах... : монографія. – Рівне : М. Дятлик, 2014. – 362 с.; іл.

References

1. Vytkalov S. V. Kulturno-mystetska Ukraina v rehionalnykh vymirakh : myttsi, khudozhni kolektyvy ta orhanizatory kulturno-mystetskoho zhyttia : monohrafiia / S. V. Vytkalov. – Rivne : M.Diatlyk, 2014. – 362 s.; il.
2. Vytkalov S. V. Rivnenshchyna: kulturno-mystetskyi potentsial v paradyhmakh suchasnosti: monohrafiia / S. V. Vytkalov. – Rivne : PPDМ, 2012. – 416 s.; il.
3. Vasechko F. F. Kulturnyi prostir Rivnenshchyny v osobystostiakh yak fenomen doby / F. F. Vasechko // Vytkalov S. V. Kulturno-mystetska Ukraina v rehionalnykh vymirakh... : monohrafiia. – Rivne : M. Diatlyk, 2014. – 362 s.; il.